Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum
Ministerie van Veiligheid en Justitie

Factsheet 2015-2

Scheidingen 2014

Gerechtelijke procedures en gesubsidieerde rechtsbijstand

Auteur: M. ter Voert

Oktober 2015

Dit factsheet geeft cijfermatige ontwikkelingen met betrekking tot scheidingen. Het factsheet geeft een overzicht van:

- het aantal scheidingen en scheidingen met minderjarige kinderen;
- gerechtelijke procedures op het gebied van scheidingen;
- gesubsidieerde rechtsbijstand op het gebied van scheidingen.

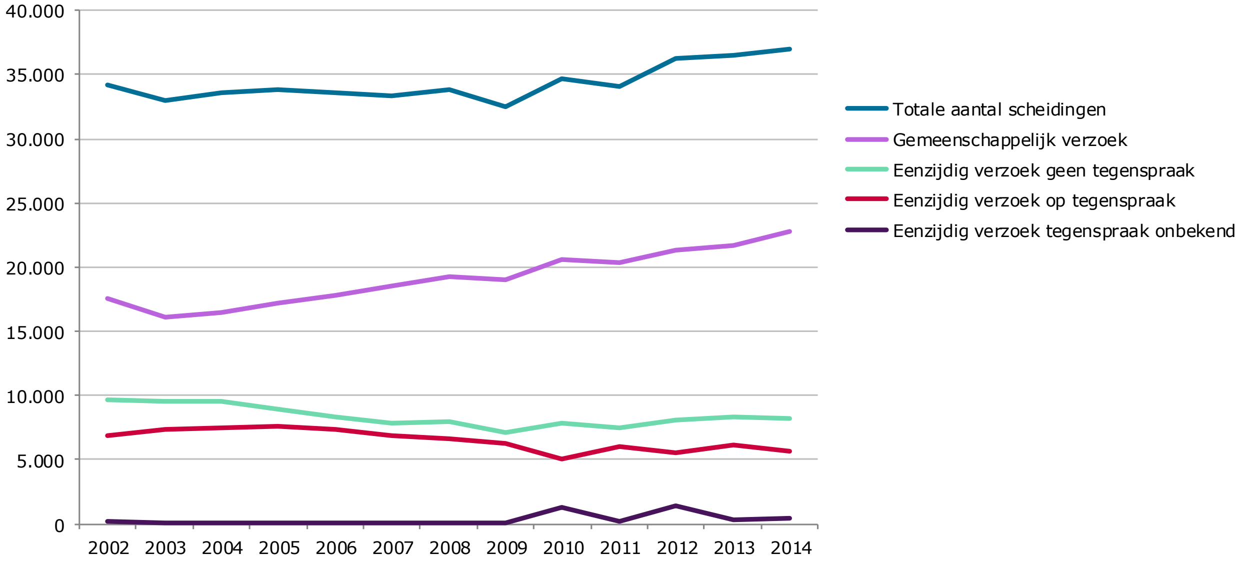
De ontwikkelingen worden waar mogelijk geschetst over de periode 2001-2014. Soms zijn niet over deze hele periode (vergelijkbare) gegevens beschikbaar en betreft de weergave een beperkte periode.
In box 1 zijn op een tijdbalk enkele wijzigingen op het gebied van familierecht weergegeven. Deze wijzigingen kunnen invloed hebben op de instroom van rechtszaken en het gebruik van gesubsidieerde rechtsbijstand.

Aantal scheidingen

- Het totale aantal afgehandelde echtscheidingsverzoeken bij de rechtbank is tussen 2002 en 2014 gestegen van ongeveer 34.000 naar 36.500 zaken (zie figuur 1). De stijging heeft zich vooral na 2009 voorgedaan en kan het gevolg zijn van de afschaffing van de flitsscheiding in maart 2009.
- De afgelopen jaren ligt het aantal scheidingsprocedures op tegenspraak op ruim 6.000 zaken. Dit betreft jaarlijks ongeveer 15% van alle echtscheidingsprocedures.
- Volgens gegevens van het CBS waren in 2013 bij bijna 20.000 echtscheidingen (57%) een of meer minderjarige kinderen betrokken (zie figuur 2). Bij 77% van de scheidingen met minderjarige kinderen werd een omgangsregeling opgenomen in de echtscheidingsbeschikking. Dit percentage is sterk toegenomen over de jaren heen.
- In 2011 was bij 82% van de echtscheidingen een ouderschapsplan en/of convenant opgenomen in de echtscheidingsbeschikking (Ter Voert & Geurts, 2013).

- Het aantal voorlopige voorzieningen dat voor de scheiding is afgehandeld, is tussen 2012 en 2014 gedaald van 6.000 naar 5.400 naar 4.900. Dit duidt op minder conflictueuze scheidingen.

Figuur 1 Aantal afgedane echtscheidingsprocedures naar aard van het verzoek, 2001–2014

Bron: Onderzoeksdatabase Raad voor de rechtspraak, Datawarehouse Raad voor de rechtspraak

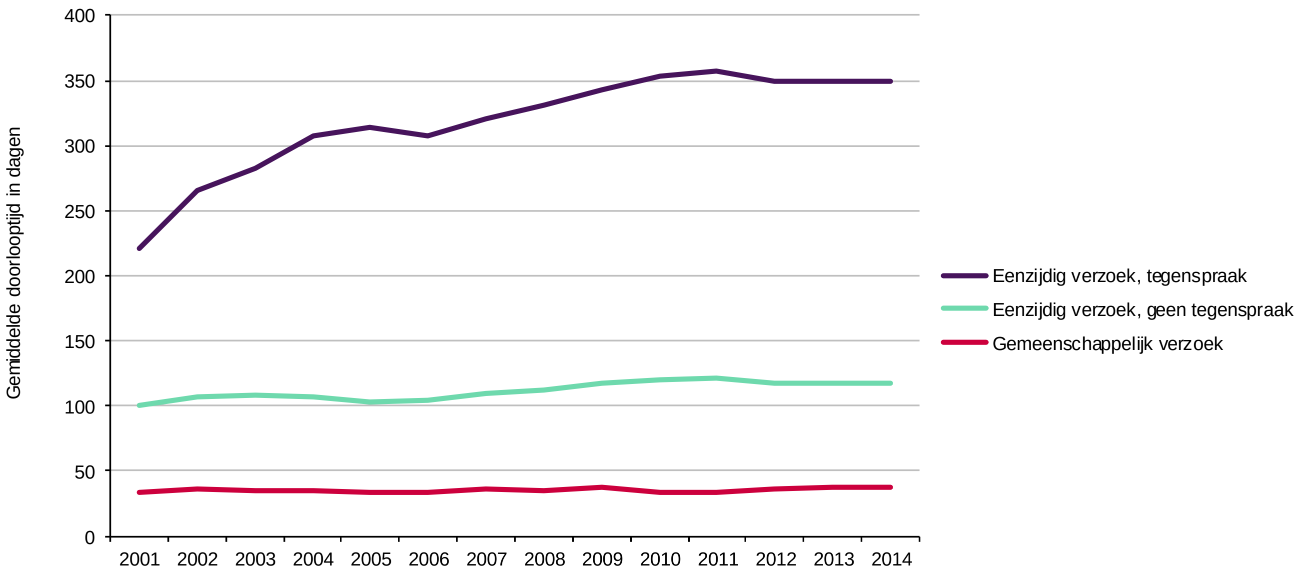
Figuur 2 Aantal echtscheidingen met minderjarige kinderen en aantal betrokken minderjarige kinderen, 2001-2013

Bron: CBS statline

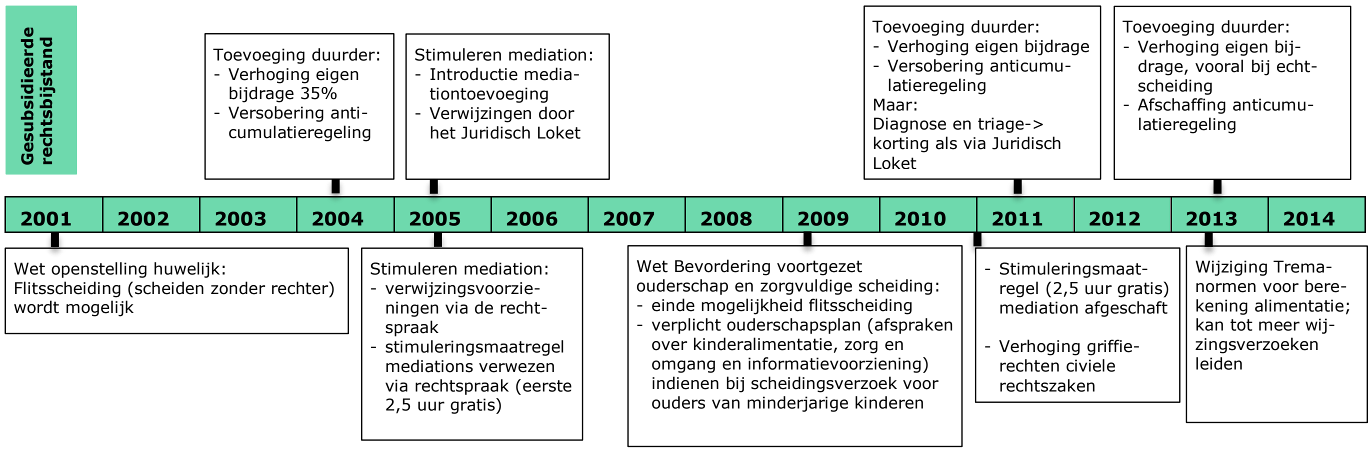
- De doorlooptijd van een eenzijdig verzoek op tegenspraak is de afgelopen jaren niet verder gestegen. In 2013 en 2014 duurde de afhandeling van een eenzijdig verzoek op tegenspraak gemiddeld ongeveer 350 dagen. Is er geen tegenspraak dan duurt de afhandeling gemiddeld 118 dagen. Een gemeenschappelijk verzoek neemt 37 dagen in beslag (zie figuur 3).

Figuur 3 Gemiddelde doorlooptijd echtscheidingsprocedures in dagen, 2001 – 2014

Bron: Onderzoeksdatabase Raad voor de rechtspraak, Datawarehouse Raad voor de rechtspraak

Box 1 Enkele wijzigingen familierecht en gesubsidieerde rechtsbijstand

Scheidingsgerelateerde procedures

In de figuren 4 tot en met 7 staat de ontwikkeling weergegeven van het aantal scheidingsgerelateerde procedures bij de rechtbanken en de gerechtshoven.

Kindgerelateerd
De kindgerelateerde procedures zijn in figuur 4 en 5 weergegeven.

- Het aantal gezagszaken is in 2014 niet verder gestegen en ligt op ruim 5.000 zaken.
- In 2014 zijn er bijna 2.600 zaken over zorg/omgang afgehandeld. Dit is een sterke daling in vergelijking met voorgaande jaren. Ook procedures over de nakoming van omgangsregelingen zijn afgenomen. In 2014 werden ruim 1.100 van deze procedures afgehandeld.
- Procedures over kinderalimentatie zijn eveneens in 2014 gedaald ten opzichte van 2013. Zowel procedures over het vaststellen als wijzigingsverzoeken zijn afgenomen. Het aantal vaststellingen is niet meer gestegen vanaf 2009. Dit is waarschijnlijk toe te schrijven aan de invoering van het ouderschapsplan.

Partneralimentatie en boedel

- Het aantal procedures over partneralimentatie is gedaald de afgelopen jaren. Dit betreft vooral de wijzigingsverzoeken. In 2014 zijn ongeveer 1.500 zaken over partneralimentatie afgehandeld (zie figuur 6).
- Het aantal dagvaardingen over boedelscheidingen is vanaf 2010 afgenomen en ligt in 2014 op ongeveer 1.100 zaken (zie figuur 7).

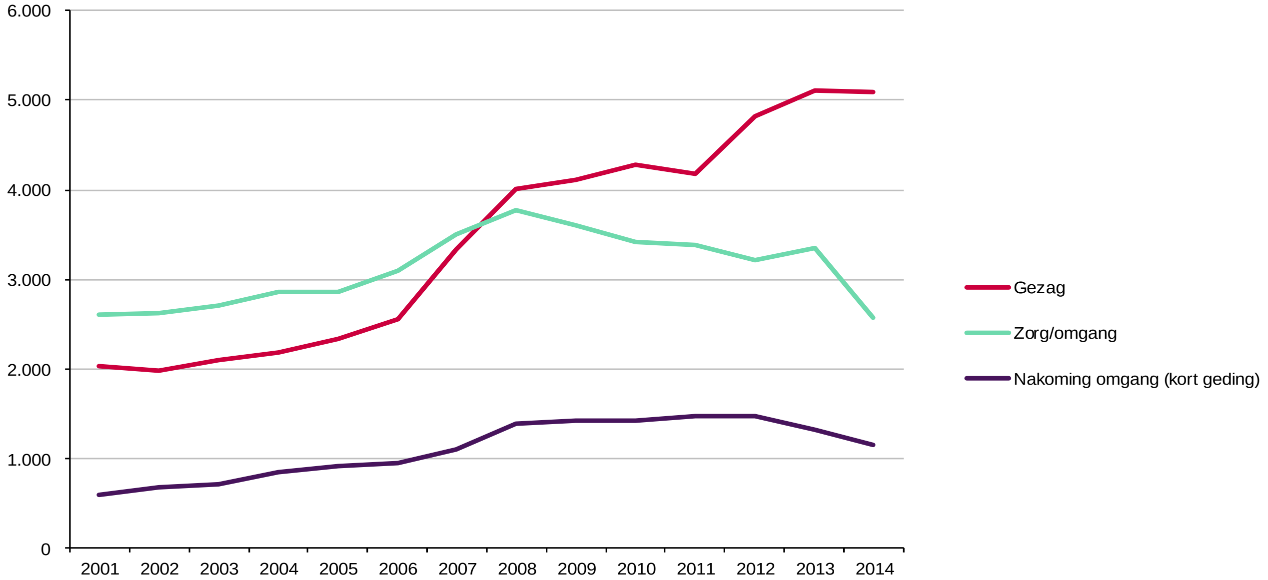
Hoger beroep

- Het aantal hoger beroepprocedures is sterk gedaald in 2014 naar bijna 3.200 zaken (zie figuur 7).

Verwijzingen naar mediation

- Het aantal familiezaken dat door de rechtspraak naar mediation is verwezen is na een daling vanaf 2010 weer gestegen naar ruim 2.300 zaken in 2014 (zie figuur 8).

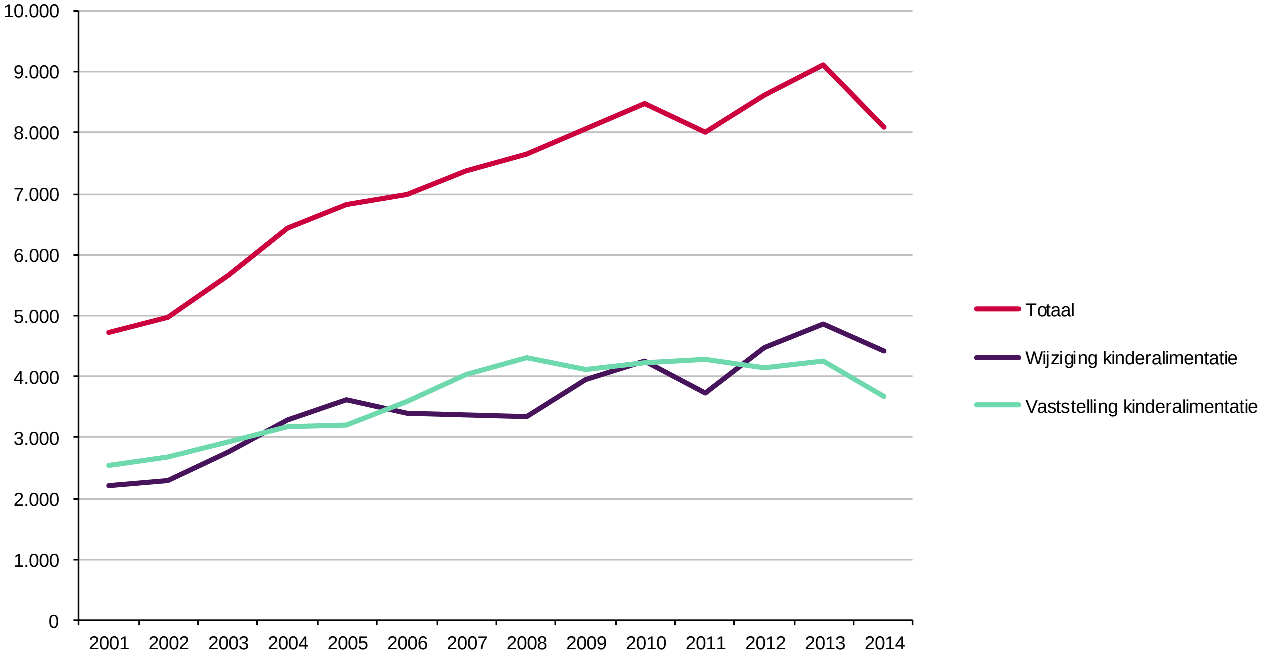
Figuur 4 Aantal afgehandelde gerechtelijke procedures zorg-/omgangsregeling, gezag* en nakoming omgangsregeling (kort geding)

* Niet-scheidingsgerelateerde zaken ouderlijk gezag zijn zo veel mogelijk verwijderd.

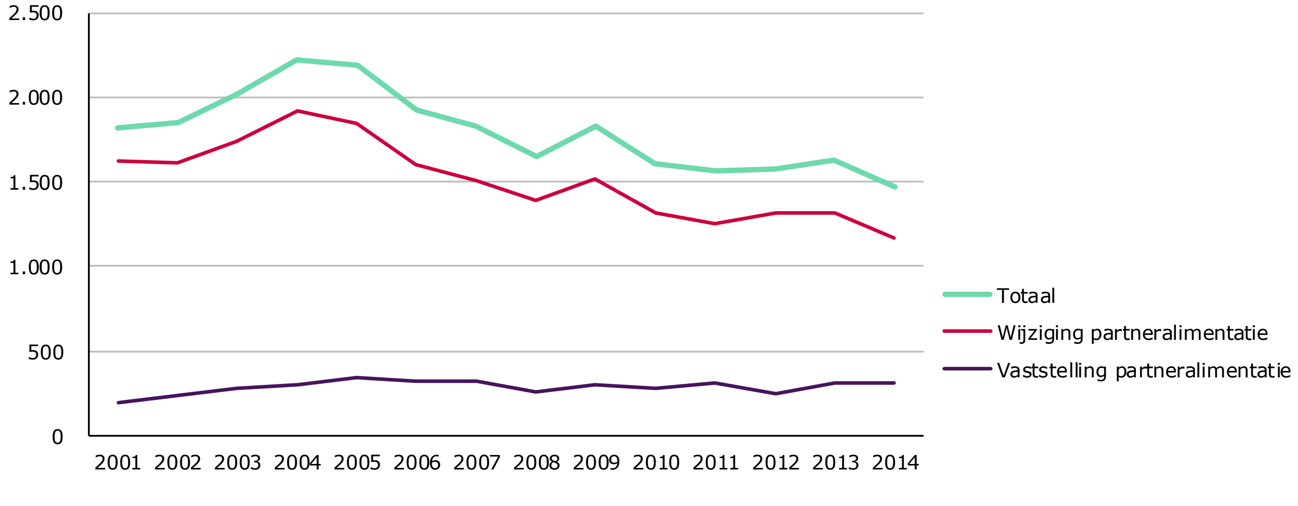
Bron: Onderzoeksdatabase Raad voor de rechtspraak, Datawarehouse Raad voor de rechtspraak

Figuur 5 Aantal afgehandelde gerechtelijke procedures kinderalimentatie

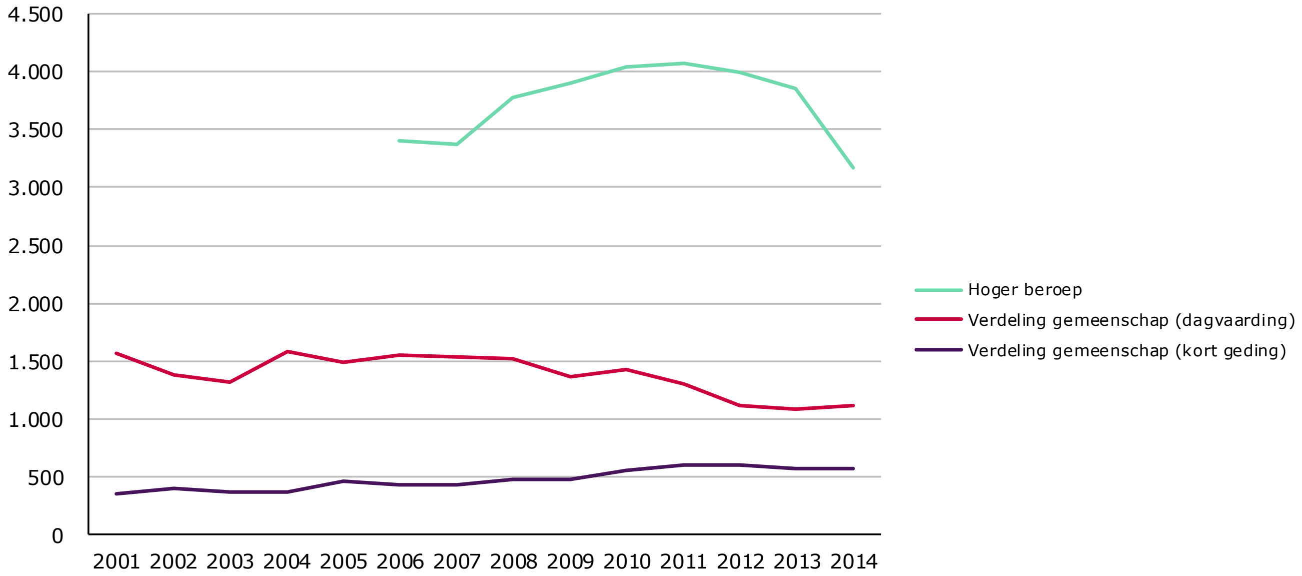

Bron: Onderzoeksdatabase Raad voor de rechtspraak, Datawarehouse Raad voor de rechtspraak

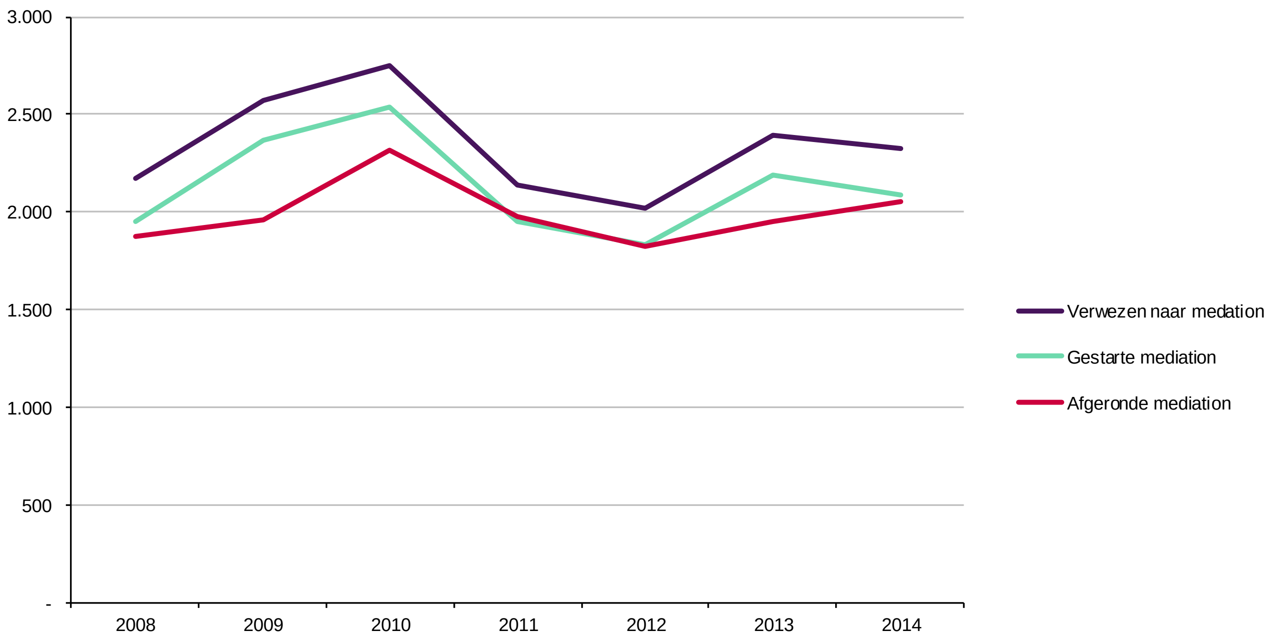
Figuur 6 Aantal afgehandelde gerechtelijke procedures partneralimentatie

Figuur 7 Aantal afgehandelde gerechtelijke procedures boedelscheiding en hogerberoep-procedures scheidingsgerelateerde zaken

Figuur 8 Verwijzingen naar mediation binnen familierecht bij de rechtspraak

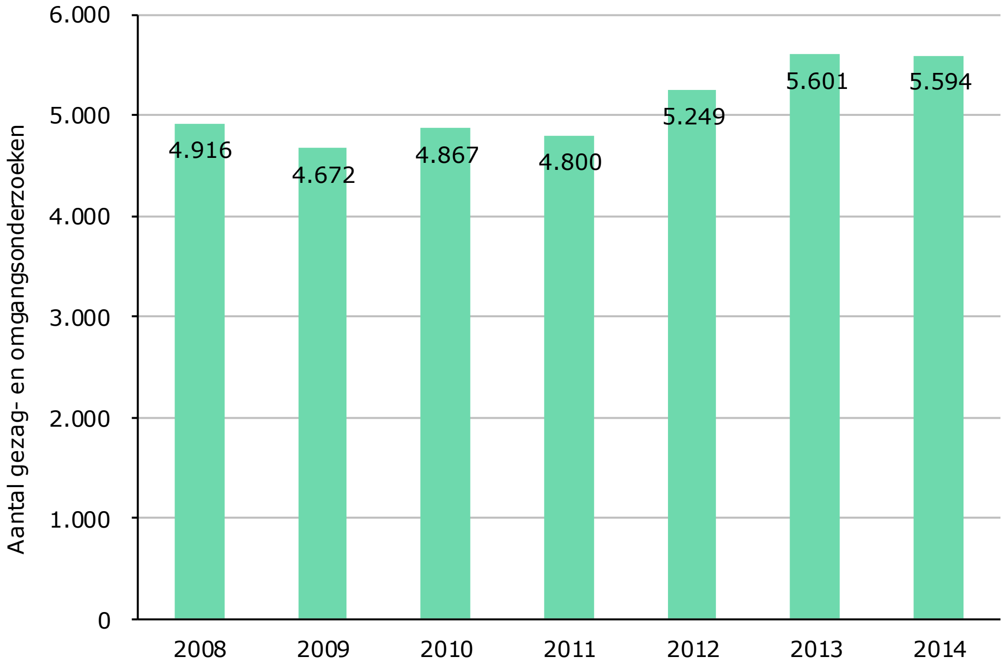

Bron: Jaarverslag rechtspraak

Raad voor de Kinderbescherming

Een indicator voor ouderlijke conflicten over de kinderen is het aantal gezag- en omgangsonderzoeken door de Raad voor de Kinderbescherming (RvdK). Als ouders het oneens blijven over het gezag over, omgang met of de verblijfplaats van de kinderen, dan beslist de rechter. De rechter kan zich laten adviseren door de RvdK. In 2013 en 2014 ligt het aantal onderzoeken op ongeveer 5.600 zaken (zie figuur 9).

Figuur 9 Aantal onderzoeken gezag en omgang Raad voor de Kinderbescherming

Bron: Jaarbericht Raad voor de Kinderbescherming

Gesubsidieerde rechtsbijstand

De gegevens over toevoegingen sluiten niet naadloos aan op de gegevens over afgehandelde rechtszaken:

- De registratie bij de Raad voor de rechtspraak (Rvdr) is op zaaksniveau en de toevoegingen worden verstrekt op persoonsniveau. Per rechtzaak kan er sprake zijn van nul, een of twee toevoegingen afhankelijk van het feit of nul, een of twee procespartijen minvermogend zijn. Uit gegevens van het CBS blijkt dat in 2009 47% van de scheidende vrouwen een toevoeging heeft ontvangen voor de echtscheidingsprocedure en 28% van de mannen. In 2007 lagen deze percentages lager, namelijk op 41% voor vrouwen en 22% voor mannen.
- Toevoegingen worden niet alleen verstrekt voor gerechtelijke procedures, maar ook voor adviezen en mediations.
- Bij de toevoegingen kan sprake zijn van een zaak in kort geding, eerste of tweede aanleg.

Aantal toevoegingen

In figuur 10 staat het aantal vastgestelde toevoegingen voor scheidingen weergegeven.

- Het aantal toevoegingen om een scheiding te regelen is toegenomen van ongeveer 28.000 in 2001 naar bijna 36.000 in 2014.
- Het aantal scheidingsgerelateerde toevoegingen is sterker gestegen: van 21.000 in 2001 naar ruim 42.000 in 2014 (zie figuur 11). Vanaf 2010 zijn de toevoegingen voor alimentatie en omgangsregelingen niet meer gestegen. Dit kan verband houden met de invoering van het ouderschapsplan in 2009. Het vaststellen van kinderalimentatie en omgangsregelingen worden vanaf die tijd tijdens de scheidingsprocedure geregeld en niet meer uitgesteld.

Mediationtoevoegingen

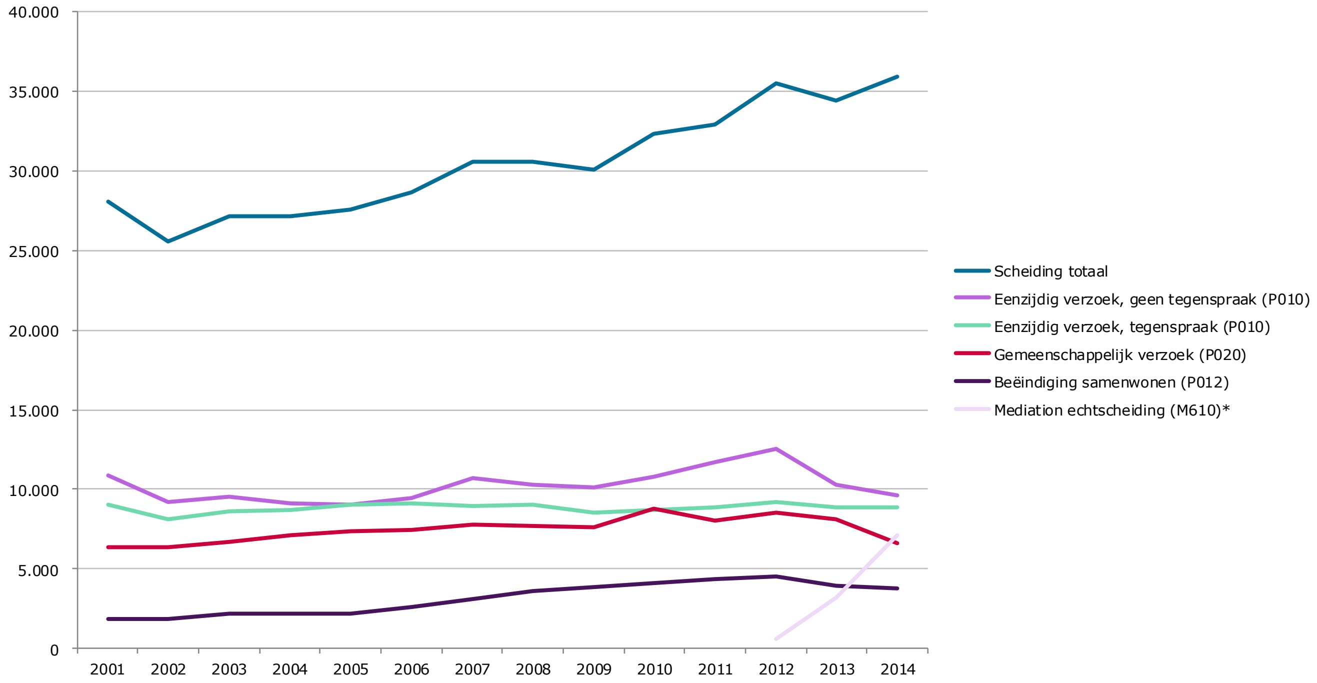
- Het aantal mediationtoevoegingen dat is afgegeven op het gebied van het personen- en familierecht is tussen 2007 en 2014 gestegen van bijna 3.800 naar bijna 13.400 (Monitor Gesubsidieerde Rechtsbijstand 2014).

Literatuur

Combrink-Kuiters, L., Gammeren-Zoeteweij, M. van, & Peters, S.L. (2015). *Monitor Gesubsidieerde Rechtsbijstand 2014*. Nijmegen: Wolf Legal Publishers

Voert, M.J. ter, & Geurts, T. (2013). *Evaluatie ouderschapsplan, een eerste verkenning*. Den Haag: WODC. Cahier 2013-1.

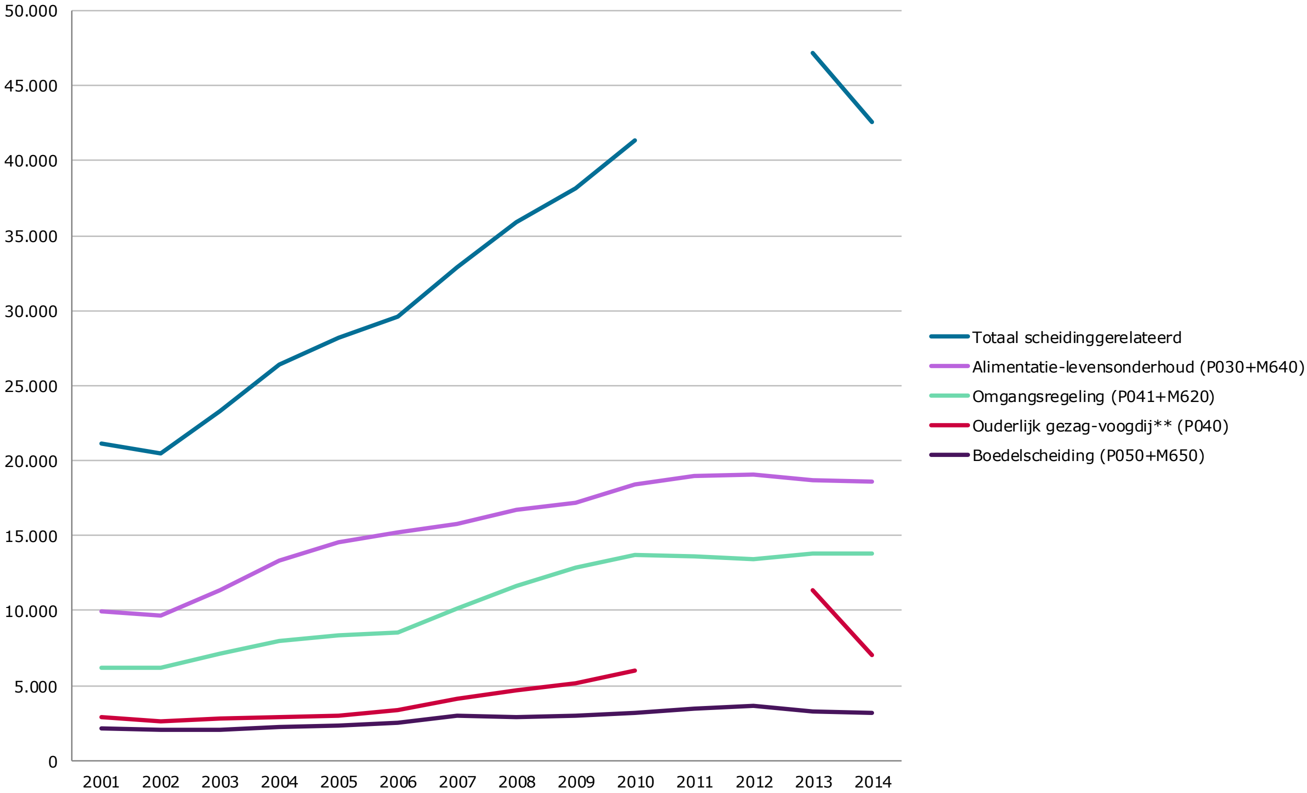
Figuur 10 Aantal vastgestelde toevoegingen scheiding, incl. mediation en licht advies

- Mediationtoevoegingen bestaan vanaf 2005. Medio 2012 is een aparte code voor mediationzaken ingevoerd. In voorgaande jaren zijn die zaken niet te onderscheiden en onder de betreffende P-codes meegeteld.

Bron: Vaststellingsbestand RvR

Figuur 11 Aantal vastgestelde toevoegingen scheidingsgerelateerde zaken, incl. mediation en licht advies

- Mediationtoevoegingen bestaan vanaf 2005. Medio 2012 is een aparte code voor mediationzaken ingevoerd. Mediations 'gezag en omgang' zijn bij de categorie 'omgangsregeling' meegeteld. In 2013 betrof dit 2.369 zaken. In voorgaande jaren zijn mediationzaken niet afzonderlijk te onderscheiden en zijn onder een betreffende P-code geregistreerd.

** Niet-scheidingsgerelateerde toevoegingen ouderlijk gezag/voogdij zijn er over de jaren 2000-2010 zoveel mogelijk uitgefilterd. Voor 2011-2012 zijn geen gefilterde gegevens beschikbaar. Vanaf 2013 wordt P040 alleen toegepast voor echtscheidingszaken. Onder de vaststellingen van 2013 zullen echter nog niet-scheidingsgerelateerde toevoegingen zitten.

Bron: Vaststellingsbestand RvR